

IN DIE LANDDROSHOF VIR DIE DISTRIK FORT ELIZABETH

GEROU TE FORT ELIZABETH

GEREGTELIKE DOODSONDERSOEK:

OORLEDENE LUNGILE TABALAZA

Nr. 204/78.

—ooOoo—

VOOR:

MNR. J.A. COETZEE

NAMENS DIE STAAT:

MNR. P.J. STRAUSS
MNR. J. LUTGE

NAMENS OORLEDENE SE FAMILIE:

DR. W.E. COOPER, S.A.
MNR. KIES
MNR. POSWA

NAMENS DIE POLISIE:

MNR. J.P.W. ERASMUS
MNR. A. HOFMEYR

—ooOoo—

KONTRAKTEURS: LUBBE OPNAMES

VOLUME VI

(Bladsy 559 - 615)

Sal u asseblief die verklaring uitloos, inhandig en bevestig as deel van u getuenis?

GETUEN LIES VERKLARING UIT AAN HOP.

U handig dit in - bewysstuk UU? -- Dit is korrek.

Ek wil tog net twee puntjies by u opklaar. U sê kolonel Geesen was nie op kantoor nie? -- Dit is korrek.

Hy was inderdaad gladnie eens in die gebou gewes nie? -- Dit is reg.

Heu landdros Lubbe het getuig wat betref die verklaring wat Tabalana aan hom sou gemaak het. Hy het ook vir sy (10) Edelagbare gesê hy is nie seker nie, hy kan nie sy kop op 'n blok sit nie, hy sien prentjies en ek weet nie wat nog nie, maar hy sê hy dink hy het net u gepraat oor Tabalana nadat Tabalana die verklaring aan hom gemaak het? -- Hy het nie.

Het u hom ooit gesien? -- Ek het hom nie weer gesien nie.

Het u hom gesien voordat Tabalana sy verklaring gemaak het? -- Ek het - (tussenbeikoms)

In die gang gestaan en wag vir hom om te kom? -- Dit is reg. (20)

Waar het u Tabalana getref toe u terugkom van die plek waarheen u was? In die klagtekantoor? -- In die klagtekantoor.

Het ter opklaring verder, het u menige mense na Lubbe toe gebring, na landdros Lubbe gebring vantevore vir verklarings? -- Dit is korrek.

Het u gewoonlik die rellings getref met die Beheerlanddros sodat iemand beskikbaar sou wees om 'n verklaring af te neem? -- Dit is reg.

Dan bring u die persone self? -- Dit is reg.

Dankie edelagbare. (23)

BY DR. COOPER:

Majer de Jough, I will be putting my questions/.....

questions in English to you. You know you are at liberty to answer in Afrikaans. -- Ek verstaan.

If you have any difficulty in understanding my question, would you inform his Worship and we will try and rectify the position. -- Ek sal.

Now major, you were detective sergeant Nel's superior officer? -- Dit is reg.

Were you also a superior officer of Warrant-officer Scheepers? -- Dit is reg.

These Warrant-officers were members of your investigation squad? -- Dit is reg. (10

And had been members of that squad for some time? -- Dit is reg.

Since its inception? -- Ek verstaan nou nie?

Van die tot standkoming. -- Dit is reg.

And both of them were members of the squad when rooms on the 5th floor in Snelen Building were allocated to it in April, 1970? -- Ja.

You were in fact the officer in charge of the 5th floor, Snelen Building? -- Dit is reg, van die ondersoekers. (20

And your superior officer was Colonel Gossart? -- Dit is korrek.

He was on the 5th... he had an office on the 6th floor of Snelen Building? -- Dit is korrek.

We know that on the 14th of March, 1970, a circular emanated from headoffice. ^ACircular which had two paragraphs. Do you know of this circular? -- Ek dra nou kennis van dit.

This circular was sent to - according to an affidavit we have here - all branches of the Security Police and all Divisional Commissioners. When you and your squad (30

or/..

or team moved into Seulan Building on the 5th floor in April, 1976, was this circular not brought to your attention? -- Nie die inhoud van die omsendbrief nie.

You say the contents of circular dated the 14th of March, were not brought to your notice, but what was brought to your notice? -- Kolonel Goozen het aan my gesê dat seker meentlik moet ons nie nusse op ons vloer ondervra waar daar nie tralies is nie.

Did you understand this to be an instruction from Colonel Goozen? -- Wel enige gesegde van my superior moet ek aanvaar as 'n instruksie. (10)

Did you accept this -- what Colonel Goozen said to you -- as an instruction? -- Ek het.

What were Colonel Goozen's words to you? -- Hy het gesê ons moet seker meentlik nie nusse op die 5de vloer ondervra nie aangesien daar nog nie traliesversperrings aangebring is nie.

Is it practice for a circular like the circular dated the 14th of March, 1976, to be circulated by the officer in charge of the branch amongst his subordinate officers? -- Dit is korrek. (20)

When Colonel Goozen gave his instruction, he must have been aware that you and your squad would from time to time interrogate persons on the 5th floor of Seulan Building? -- Ek het aan kolonel Goozen gesê dat ons.. ek glo nie ons sal nusse daar ondervra nie aangesien ons kantore te New Brighton het.

When did you tell Colonel Goozen this? That you had offices at New Brighton? -- Die dag toe hy vir my gesê het van my opdrag. (30)

When would he have given you this instruction? What month/....

north of the year was it? -- Ek dink.. ek kan nie onthou nie, dit is toe ons daar ingetrek het.

Did you in fact have offices at New Brighton Police Station where you could interrogate detained persons? -- Ons het. Gehad.

HOE: U se u het gehad? -- Ons het gehad.

MR. COOPER: And you had them until when? -- Omgewer 'n week voordat die oerlidsens tot sy dood geval het.

Did you tell Colonel Coosen that approximately a week before the deceased met his death in fact you no longer had 10 offices at your disposal at New Brighton Police Station? -- Nee.

Until a week before Sabalam's death, had you interrogated any persons on the 5th floor of Sanlam Building? -- Nee.

Had any subordinates interrogated any persons on the 5th floor of Sanlam Building? -- Nie seker my kennis strek nie.

Do you know why Colonel Coosen didn't follow the usual procedure and bring the circular dated the 14th of March, 1976, pertinently to your notice? -- Nee, ek weet nie. Ek kan miskien net sê dat hierdie sirkulêre gegee word by 'n klereks en sê dat alle offisiere en alle manskappe hierdie (20) oorskrif geteken het, dan word dit by die klereks gegee. Ons was toe nie ingetrek in daardie hantse nie, dit is al.

You had read the circular, had you not? -- Ja, ek het.

This circular was specifically sent out by head office, was it not, as a precaution, was it not? -- Dit is reg.

To prevent what? -- Om persone in afdeling te beskerm.

And wasn't it in response to a great deal - I am not going into the justification of it - of criticism, public criticism about detainees having met their death while in detention? -- Wel ek weet nie.

You never read about the criticism that had been levelled

? ?
with right from time to time when detainees had died
while in detention? -- Ek hetin die keerante gales.

Do you consider that the circular was sent out to
protect persons in detention? -- Dit is reg.

To protect them against what? -- Selfmoorde, beserings.

Do you agree with me this was an important circular? --
Ek stem saam.

And that when lungile Tabalana was being interrogated,
the interrogator was in breach of this circular? -- Ek weet
nie of hy kennis gedra het van die -- (10

Objectively speaking he was in breach of this circular
? -- Dit is reg.

The circular is very clear, is it not? -- Dit is korrek.

You are not permitted to interrogate a detainee on the
floor of a building, other than the ground floor, unless
the office is properly protected, guarded? -- Dit is korrek.

You are responsible in a sense for the acts of your
subordinates, aren't you? -- Ek stem saam.

Why did you permit sergeant Nel to interrogate lungile
Tabalana in his office on the 5th floor, on the 10th of (20
July, 1976 although there were no bars across the window?
-- Ons het geen ander plek gehad nie. Dit was ons kantore.

Did you try to find accommodation at New Brighton
on the 10th of July for the interrogation? -- Nee.

You didn't even try to find out whether there was
accommodation available on the 10th of July, at New Brighton
? -- Nee.

You in your affidavit told us that you wanted to report
the death of Tabalana to Colonel Gossen? -- Dit is korrek.

But Colonel Gossen was out and you spoke to Major
Fischer? -- Dit is korrek.

Did Major Fischer immediately raise the point about the unguarded window? -- Nee, nie sover ek kon enthou nie.

When Colonel Geesen arrived did you report to him? -- Ek het.

That Langile Tabalana had jumped through a window? -- Ek het.

Did Colonel Geesen not then rebuke you for permitting the interrogation in this room? -- Nee.

Do you know why he didn't? -- Ek weet nie.

What did Colonel Geesen say when you reported that Langile Tabalana had jumped through the window? -- Hy het -- ek is jammer nou as ek nie die woorde gaan gebruik nie, hy se "Flippie, ons altwee is in die moeilikheid." (10)

Did he explain why you were both in trouble? -- Nee, hy het nie.

Did you ask him why he felt you were both in trouble? -- Nee.

What did you say to Colonel Geesen? -- Ek kon nie enthou nie.

Did you accept that you were both in trouble? -- Ek het (20) goëink ek is in die moeilikheid, ek kon nie aanvaar dat die kolonel ook in die moeilikheid is nie.

Why did you accept that you were in trouble? -- Omdat hy gesê het ons is in die moeilikheid.

Didn't you want to know why he felt ^{that} you were both in trouble? -- Nee.

What kind of trouble did you think you were in? -- Ek het goëink dat daar 'n ondersoek gehou sal word, 'n moeilike verplasing.

What did you think the charge was going to be against you? -- Geen kriminale belagte nie. (30)

We are not talking about a criminal.. we are talking about a departemental change? -- Omdat ek niskien nie kolonel Soosen se mandelinge instruksie nagaan het nie.

Did you feel that you had disobeyed his oral instruction to you? -- Nie sintluk nie. Ek het geen ander hantoor gehad om die man te ondervra nie.

Major, in point of fact during the course of the morning, the 10th of July, certain officers on the 5th floor, were properly barred? -- Nee, nie seker as my kennis strek nie.

When you arrived at 11:30 - let's start at the beginning of the day, the chronological sequence: On the morning of the 10th of July, 1978, workmen arrived at the 5th floor? -- Dit is korrek.

Did you know they were coming there? -- Nee.

Upon your arrival you must have realised or learnt what they were doing there? -- Toe ek uitgestap het 9 uur toe het ek hulle gesien daar kom met - toe west ek hulle gaan nou tralies en traliesversperring voor die vensters en hier by die deur aanbring."

Obviously you are in charge of the 5th floor, or were in charge of the 5th floor? -- Dit is korrek.

And you wouldn't allow unauthorised persons to be on the 5th floor? -- Nee, ek stem saam.

And any persons coming to work on the 5th floor would have to do that either with your permission or your knowledge? -- Dit is korrek.

And on the morning of the 10th of July, you knew those men were working, were going to fit the windows with bars?

-- Dit is reg.

In fact Mr. Scholtz who was in charge of the little

wink/.....

(19)

(20)

(30)

work group, did he report to you or speak to you? -- His cover ek was antou nie.

Who had authority to tell Mr. Scholtz where to work that day? -- Luitenant van Greunen op die 6de vloer.

Did Lieutenant Van Greunen actually come down to the 5th floor that morning of the 10th of July? -- Ek weet nie.

How did you know that Van Greunen was in charge of or was the person who had authorized the fittings of bars to the windows on the 5th floor? -- Hy doen alle korrespondensie, hy doen die aanvra vir enige verandering. (10

Did you see these workmen bring material and tools onto the floor? -- Dit is reg.

Did you see them starting to work? -- Dit is reg.

Where did they start work? -- Hulle het tralies ingedra en in die kanteer van sergent Nel gesit.

That is room 511? -- Dit is korrek, en in die kanteer langs.

What number room is that? 510? -- Ja, ek dink so.

Yes? -- En ek het hulle gekry waar hulle bezig was en die deur op die stal -- of die tralieveroëring van die hoofingang te deur en in te sit. (20

That was when you returned at 11:30? -- Dit is korrek.

Before you left that morning -- when I say that morning, the morning of the 10th of July, 1978, left your office -- sergeant Nel was on duty? -- Dit is korrek.

Was Lieutenant Verkuil there? -- Dit is korrek.

Was there? -- Dit is korrek.

COURT ADJOURNS / COURT RESUMES

HOF: Majoor de Jough, u verstaan dat u nog onder eed is? -- Dit is reg. (30

Gaan maar voort asseblief, dr. Cooper.

DR. COOPER/..

MR. COOPER (Contd.) Major de Jough, when you returned to Seaman Building on the morning of the 10th of July, 1978, that was about 11:30? -- Dit is korrek.

And sergeant Nel was then interrogating the man Ingile Tabelam? -- Dit is reg.

In room 511? -- Dit is korrek.

You could see when you entered room 511 at 11:30, that the grill had not been attached to any of the windows? -- Dit is reg.

The windows in that room we are talking about? -- Dit is reg.)10

But you knew that the workmen had been working on the floor since early morning? -- Dit is reg.

Why did you not tell sergeant Nel "Look here, you can't continue interrogating this man in this room, there are no bars across the window"? -- Ee, ok het nie.

Was it not your duty to have done so? -- Ek sal nie se se nie. Die oerlede het gesit, hy was op my gemak. Hy was heiltemal op my gemak.

Is that the only reason why didn't tell Nel to go and interrogate the man in another room? -- Wel dit is die enigste kuse wat deur heiltemal was, was in sersant Nel se kanteur. Ek het nie geset van 'n ander kuse wat tralies aan het nie. (20

Did you not make enquiry.. any enquiries? -- Ee.

You didn't ask the foreman who was busy working on the floor whether any rooms had now been properly barred? -- Ee.

Why didn't you ask him? -- Ek het dit nie nodig gegag nie.

In fact according to him round about half past 11, he had already fixed bars to the windows of certain rooms? -- Nie cover my kennis strok nie, ok weet nie van dit nie.

Nel/ccc

But that was his evidence and you are not in a position to dispute his evidence? -- Ek kan dit nie ontstry nie.

Did you inform sergeant Nel of Colonel Gossen's oral instruction to you? -- Nee.

Was it not your duty to have done so? -- Ek moet seker maar ek het nie.

Why did you not carry out your duty? -- Ek kan nie daardie vraag antwoord nie. Ek het net dit nie gedoen nie.

You appreciated that Colonel Gossen's instruction to you was an important one? -- Ja. (10)

And yet you failed to instruct your subordinate, Sergeant Nel about it? -- Ek het nie.

In the result Sergeant Nel has of course been affected by that failure of yours to tell him of Gossen's instructions? -- Ek verstaan nou nie.

Well, you had been transferred from the Security Police, haven't you, to the murder and robbery squad? -- Nee, ek was nie. ek was na Johannesburg verplaas, nie na die moord- en roofdeling nie.

Are you still in the Security Police? -- Nee. (20)

To which branch of the police have you been transferred? -- Spoorafdeling.

And Sergeant Nel has been transferred to the murder and robbery squad in Port Elizabeth? -- Dit is korrek.

What was the reason for your transfer? -- Hooflik as gevolg van hierdie springery.

Because you disregarded the instructions? -- Dit is hooflik.

Why do you say it is possible that that was the reason for your transfer? -- Ek weet nie wat die Kommissaris besluit (30) het nie. Ek het nie die Kommissaris gevra nie, ek kan hem

nie/...

nie vra nie.

Were you never officially informed why you were being transferred? -- Nee.

Have you never learnt from any person or any source why you had been transferred? -- Nee.

Are you not aware of the Minister's press statement? -- Ek is bewus van die Minister se persberig.

When a person appears before a disciplinary board and this was disciplinary board before whom you appeared, was it not? -- Nee. (10

Well, what kind of board was it? -- Dit was net 'n navraag, 'n ondersoek gehou.

What was the enquiry? -- Onderzoek was in verband met die spring van die oerlidsens.

What precisely was the person holding this enquiry trying to ascertain? -- Of daar nalatigheid aan ons kant was.

Negligence on your part? -- Ja, aan my kant.

Negligence on the part of any person, any other member of the police force? -- Ons almal wat betrokke was net langile tabalana. (20

Who were the individuals concerned? -- Dit was ek en serwant Nel.

And who else? -- Dit is al wat betrokke was net langile tabalana.

Were the findings of the Board ever or the enquiry ever published? -- Nee, nie sover ek weet nie.

Now the person who held this enquiry was it Major General Frederick Lodewyk Christiaan Engels? -- Dit is korrek.

Do you construe your transfer as a finding that you were negligent? -- Herhaal net weer asseblief?

Do you construe + (tussenbeikoms) -- Nee, verdiddelik net asseblief?

Vestak/..

Vertolk u u verplasing as 'n bevinding dat u nalatig was? -- Ek weet nie, ek het dit nie se nie.

Have you at any stage been rebuked, reprimanded for breaching the circular order of March of 1970? -- Nee.

Now major de Jough, when you - is it normal for a person who is being interrogated to sit on the floor? -- Buitens ja.

Why in the case of Africans? -- Buitens volgens die Thabo-galeef kyk hulle op as u Witman en tweelans is dit u sielkundige uitwerking. (10)

Did you approve of sergeant Nel interrogating Ingile Tabalana while sitting on the floor? -- Dit is neg.

Did you actually speak to Ingile Tabalana when you arrived in sergeant Nel's office that morning at 11:30? -- Nee.

What did sergeant Nel say to you when you entered the room? -- Ek het aan sergeant Nel gevra wat seek die man hier? Hy het toe aan my gesê dat hierdie man gearresteer was weens die brand van 'n voertuig en die roof van die bestuurder en dat die man nog onder seektoes was. Hy het ook gesê dat die man en 'n ander man gearresteer was en dat daar (20) nog 'n derde persoon seek is.

What did you say in reply? -- Ek het niks gesê nie.

You say in your affidavit that the suspect, Ingile Tabalana, appeared to be at ease? -- Dit is neg.

What did you do to ascertain whether in fact he was at ease? -- Ek het niks gemaak nie. Ek het sê.

You went through to your office? -- Dit is korrek.

When again did you speak to Nel, or did Nel speak to you that morning? -- Dit was toe ek van die 6de vloer afgekom het, toe het ek na my kantoor toe gegaan. Toe het sergeant (30) Nel na my toe gekom en vir my gesê die man wil 'n verklaring

maak/..

maak.

How did you at any time see Jali? You know who Jali is now. In Sergeant Nel's office? -- Nee, ek het nie outers nie.

After you returned to your office at 11:30 that morning, did you see Jali? -- Ek het nie outers nie.

Nel had told you that Lungile Tabalana and another man had been arrested? -- Dit is korrek.

Did you ascertain who this other man was? -- Nee.

How you 'phoned the magistrate at 1:30, that is half (10 past one, was that during lunch hour? -- Dit is korrek.

It is an unusual time to 'phone a magistrate's court, is it not? -- Dit is. Ek het eers geskakel, ek het nie antwoerd kry nie. Ek het toe outers so laat voor 2 geskakel.

Did you 'phone at half past 1 because you considered the matter to be urgent? -- Nee.

Why did you then 'phone at half past 1? -- Sergeant Nel het vir my gesê die man wil 'n verklaring maak en ek moet asseblief reël vir 'n bekentenis, toe skakel ek. (20

Where was Lungile Tabalana when you were 'phoning the magistrate? -- Ek weet nie.

And after you had arranged an appointment with the magistrate, where did you go? Where did you meet Tabalana? -- Ek het Tabalana by die Nie-blanke kantore outers.

Who was guarding Tabalana? -- Ek weet nie wie het agter hom gekyk nie.

Apart from Tabalana who else was in the room, room 518? -- Ek weet nie wie almal daarin was nie, maar Tabalana het by die deur uitgekom saam met Bantekerstabel Nene. (30)

Where was Nel when you went to room 518? -- Hy was saam

not/..

not my.

Did either you or Nel talk to Tabalana? -- Ek het net hom gespraak en Nel het net hom gespraak.

What did you say to Tabalana? -- Ek het in Engels net hom gespraak; ek het hom gevra: "Are you the person who wants to make a statement to the magistrate?" Hy het bevestigend geantwoord.

And Nel what did Nel have to say? -- Ek weet nie wat het Nel net hom gespraak nie, hy het Diosa gespraak net hom.

How many of you took Tabalana to the magistrate? -- Dit (10 was myself, luitenant Verkuil en Hene.

Why was it necessary for three of you to accompany Tabalana to the magistrate? -- Dit was nie nodig nie.

Why DID three of you then accompany him to the magistrate? -- Ek het net vir luitenant Verkuil gevra en saam met my te gaan.

Just for the ride? -- Hoortlik net vir die ry.

Didn't luitenant Verkuil have better things to do than to go for a ride? -- Ek weet nie of hy iets anders gehad het en te doen nie. (20

What did Nel say to you before you took Tabalana to the magistrate to have a statement taken from him? -- Wat het Nel vir my -?

What did Nel say to you before you took Tabalana to the magistrate to have a statement taken from Tabalana? -- Oee, hy het niks gesê nie.

Did Nel not indicate the extent of Tabalana's involvement? -- Nie op daardie stadium nie. Toe ek vir Tabalana die eerste keer gesien het, toe het Nel vir my vertel.

Was that the only occasion on which Nel told you of Tabalana's involvement? -- Dit is korrek. (30

How /..

Now you went to the magistrate's court and you made contact with the magistrate, we know that and you handed over Tabalana to the magistrate? -- Dit is reg.

And you say that you and Verhall then went off, leaving Hame behind? -- Dit is korrek.

And you met Tabalana and Hame later in the charge office? -- Dit is korrek.

Which is part of the Magistrate's Court building? -- Dit is korrek.

Now captain, at the charge office exhibit 13 was handed (10 you. Exhibit 13 was A.13, that is the statement made by Tabalana to the magistrate? -- Dit is korrek.

Who handed it to you? -- Bontekmstabel Hame.

Who was present when Hame handed exhibit 13 to you? -- Hame, Tabalana, Verhall.

What did Hame say when he handed exhibit 13 to you? -- Hie gesê nie.

What did you do when exhibit 13 was handed to you? -- Ek het die vertelning gelees.

And Verhall did he also read it? -- Ek weet nie. Ek (20 het dit nie vir hom gesê nie.

Did Hame read exhibit 13? -- Nee.

And you read in this statement that Tabalana told the magistrate Mr. Nel had said that I must repeat the same statement I've given him? You read that? -- Dit is reg.

And you also read, and I am translating freely, that Tabalana said to the magistrate "It is not that I want to make a statement, I am frightened that if I don't make a statement, I will be beaten when I am taken back to Soolan Building"? -- Dit is korrek. (30)

And the statement - which is a very short one - ended up

by/ccc

by saying the deceased, Ingile Tabalam, saying: "I do not wish to make a statement. They said I must?" -- Dit is korrek.

You read that -- in the charge office? -- Ja, dit was in die Magistrateoor.

What comment did you make when you read this statement? -- Niks nie.

Were you surprised? -- Nee.

Why not? -- Dit gebeur dikwels dat 'n beskuldigde so by is bang by gaan geskrik word. (10

How often does that occur? -- Dit het 'n hele klomp keer gebeur al.

How often has an accused been taken to a magistrate and has told the magistrate that he doesn't wish to make a statement and that he fears he'll be beaten? -- 'n Hele klomp keer al, ek weet nie hoeveel keer nie maar ek dink kennis van 'n klomp keer.

By a lot do you mean a dozen, a half a dozen? A lot is as long as a piece of string? -- 20 - 30 keer.

Over what period of time? -- Gedurende die onluste. (20

HOF: Majoor, ek wil net duidelikhed hê omtrent hierdie saak. Praat u nou van beskuldigdes wat, vir die landdros gaan het terwyl daar bekentnisse gemaak word of ook beskuldigdes wat dit in die hof gaan het by hulle verhoor? -- Nee, dit is van die bekentnisse en dan -- (tussenbeikoms)

Praat u net van bekentnisse? -- Net van bekentnisse.

Of praat u ook van die wat dit in die hof gaan het...

(tussenbeikoms) -- Nee, net van bekentnisse.

DR. COOPER: Have you ever investigated a fear of this nature? -- Nee.

Is that because you just accept that such fears are grounded? -- Ek weet nie want Ek sê nie; ek het geen

waarde gehag aan daardie verklaring nie.

How do you know that that morning while you were away, sergeant Nel had not subjected Tabalana to an assault? How do you know? -- Hee, ek weet nie. Net volgens die verklaring meld hy "ek was nie aangeraand nie".

EDP: U bedoel die oerledene meld so? Is dit die oerledene wat se hy was nie aangeraand nie? -- Dit is reg.

DR. COOPER: But the deceased, Ingile Tabalana, had said "I am frightened. If I don't make a statement dan sal ek geslaan word, then I will be beaten when I am taken back to Sanlam Building"? -- Luitenant Verhall en my hantoor is net langs sergent Nel se hantoor en as hy aangeraand sou geword het, dan sou ons dit gehoor het en ons sou stoppe gemaak het. (10)

But was it not your duty to ascertain from Ingile Tabalana why he feared that he would be beaten if he were taken back to Sanlam Building? -- Ek het geen waarde aan daardie ding gehag nie, amgesien ek getoet het by sou nie daar geslaan gewees het nie en ek sou toegesien het dat hy nie daar geslaan gewees het nie. (20)

But that doesn't answer the question as to why he feared that if he were returned to Sanlam Building he'd be beaten? -- Ek weet nie hoekom was hy bang nie.

You did not know what had happened during Ingile Tabalana's interrogation that morning while you were away? -- Hee, ek weet nie.

Threats may have been made that you know nothing about? -- Ek weet niks vandit nie.

Would it have been improper to have threatened Tabalana while he was being interrogated that morning? -- Harkaal net asseblief?

Would it have been improper for anybody to have

threatened Sabalam while he was interrogated that morning? -- Dit sal gewees het.

And if you had become aware that threats had been made to Sabalam, what would you have done about it? -- Ek sou die aangeleentheid ondersoek het.

How would you have investigated it? -- Ek sou Sabalam ondervra het, 'n Verklaring van hom gekry het.

And what about the person who is alleged to have made the threats, what would you have done about him? -- Ek sou hom ook ondervra het. (10)

As a fact you did not know whether Sabalam had genuinely feared that he would be assaulted if he were returned to Seaman Building without having made a statement? -- Ek sou tegevoel het dat hy nie aangeval geword het nie.

Would it have been improper for Sergeant Hal to have told Sabalam that day, or any other person who he was interrogating that day: "If you don't make a statement, you'll be locked up... I can detain you for 10 years?" Would it have been improper for him to have made a statement of that nature? -- Ja, dit sou gewees het. (20)

Would it have been improper if he said to either of these boys: "If you don't tell me the truth, I'll keep you in detention for 10 years?" -- Ja. Dit sou gewees het.

And if you had become aware of such a threat made to a person being interrogated, what would you have done about it? -- Ek sou 'n verklaring gevra het van die persoon en die persoon wie die dreigement geuit het, sou ek gesonder het.

What would you have done with this statement? -- As daar gegrande rede was, dan sou ek volgens die regulasies, polisie-regulasies oopgetree het. (30)

Which police regulations would you have invoked?

-- Wel ek sal nou eers die polisie-regulasies moet amsorg.

Are there police regulations? -- Daar is.

And what happens to a policeman who contravenes police regulations by threatening a person that he'll be kept in detention for 10 years if he doesn't tell the truth? What happens to him? (Indistinct) -- Daar word departementale stappe geneem.

What can happen to him then? -- Departementale stappe.

What are departmental steps, I don't know? -- Dit is 'n verhoor, 'n polisie verhoor. (10)

What is the punishment? -- Dit hang nou af.

Let's come back to my question which is that as a fact you did not know whether Lungile Tabalana genuinely feared that he'd be assaulted if he were returned to Sualan Building?

-- Ek het dit nie gewoet nie.

And as a fact you never attempted to discover from Tabalana why he said he had this fear? -- Nee, ek het nie.

Without asking him, you couldn't establish whether his fears were genuine or not? -- Ja, ek het niks met hom gespraak nie. (20)

Was it not your duty to attempt to establish whether or not he had a genuine fear? -- Soos ek reeds gesê het ek het geen ag op daardie verklaaring gegee nie. Amgesien ek gewoet het by sou nie amgerand gewees het nie.

But weren't you interested to know what had given rise to this fear which Tabalana had expressed to the magistrate? Weren't you interested to know what had given rise to this fear which Tabalana had expressed to the magistrate? -- Nee.

So you didn't care whether his fear was genuine or not? -- Nee, dit is nie dit nie. Dit het baie gebeur waar

ense/...

nense se hulle is bang.

May be you'll be able to tell - (interrupted) --
Of dat hulle geslaan gaan word en dan is hulle nou
geslaan nie.

By telling you that he wish to make a statement to
the magistrate and then failing to make a statement to the
magistrate, Tabalana had wasted your time, had he not? --
Dit is reg.

It wasted your time, Verkuil's time and Hene's time?
-- Dit is reg. (10)

Did you think he was playing the fool with the police?
-- Nee, ek sal nie so se nie.

What do you think he was up to? -- Ek het net gedink
hy wil hom verontskuldig.

Surely you wouldn't thought that? He pretends the
one moment that he is going to make a statement to the
police, he goes to the magistrate and then he fails to make
a statement. What game was he playing with you? -- Ek het
gedink hy wil nie die hele storie of hy wil nie die storie
aan die landdros vertel nie. (20)

Major, the magistrate, Mr. Lubbe, gave evidence in
this Court and he has a clear recollection that he spoke
to you about Hene.. about Langile Tabalana's fear? -- Nee,
hy maak 'n fout.

Why should he make a mistake? -- Ek weet ek is reg,
hy het 'n fout gemaak.

I am suggesting to you that he did speak to you. -- Hy
het nie.

And that you reaction was in keeping with your attitude
in the witness box that you didn't care about this fear
that Langile Tabalana had expressed? -- You thought it
was groundless. -- Hy het nie net my gepraat nie. /..579

Verkuil - did you and Verkuil discuss this statement that Ingile Sabalam had made? -- Noe.

Did Verkuil ask you what was in the statement? -- Noe.

In the charge office did you speak to Sabalam? -- Noe.

Is it not correct that Verkuil read the statement in the charge office? -- His sever ek kan antheu nie.

And in the car trip from the charge office to Senlan Building, did you discuss this statement? -- Noe.

Did you not rebuke Ingile Sabalam? -- Noe.

Wasn't you irritated, annoyed when Ingile Sabalam (10) wasted your time and made these groundless suggestions to the magistrate? -- Noe.

Did any member of the Security Police that day ask you what was in Ingile Sabalam's statement? -- His sever ek kan antheu nie.

Either before his death or after his death? -- Ek kan nie antheu nie.

When you returned to Senlan Building did Nel ask you what he said? -- Hiks good nie.

You've already told us that Lieutenant Verkuil didn't (20) ask you what was in exhibit DD, what was in Ingile Sabalam's statement? -- Noe, ky het my niks gevra nie.

After you discovered that Ingile Sabalam had jumped from the building, did Nel discuss Sabalam's statement with you? -- Ek kan nie dit antheu nie.

If it had happened, do you think you would have remembered it? -- Ek weet nie. Ons was geskok gewees en so baie mense het my andersvra.

When you returned from the Magistrate's Court, from the charge office, what happened to Verkuil? -- Hy het (30) toilet toe gegaan.

Which/...

Which floor? -- Dit is tussen die 5de en die 6de vloer.

Where did you and Mene and lungile Tabalana go? --

Ons het gegaan tot by sergant Nel se kantoor.

Yes, did the three of you enter sergeant Nel's office?

? -- Ek en Tabalana het die kantoor binne gegaan. Ek west nie Mene. ek dink hy het aangesit.

Now Sergeant Nel was expecting you to return with a confession? -- Dit is korrek.

And what did you return with? -- Het 'n verklaring.

A useless statement? -- Dit is korrek.

(10)

In which lungile Tabalana expressed the fear of being assaulted? -- Dit is korrek.

Are you sensitive to allegations that you have assaulted a prisoner or a prisoner being interrogated? Would you be sensitive to it? -- Nee.

Sergeant Nel would he not be sensitive to an allegation that he was treating a prisoner improperly? -- Nee.

Don't you think that allegations of that nature is a reflection upon you? -- Ag u edele, daar word baie sulke bewerings gemaak. Jy word lateraan gewoond aan die bewerings.

(20)

Are you saying by that that these allegations if they had been made against you or against Nel or both of you on a number of occasions? -- Teen sergant Nel, teen my ook gemaak gewees.

Where did Nel read the statement? -- In luitenant Verkuil se kantoor.

According to Mene he said that after lungile Tabalana had jumped out of the window, Sergeant Nel told him that he had read the statement while he, Sergeant Nel, was standing in his office? -- Ek west nie, maar ek west net sergant Nel het die verklaring in luitenant Verkuil se kantoor gelees.

(30)

Did you say to sergeant Nel when you handed him exhibit DD "hier is my skuldbekentenis"? -- Nee, ek dink ek het gesê hier is die verklaring.

But really reading that statement was a waste of time for Nel, wasn't it? -- Ek stem saam.

What did you say to Nel "The man has produced a (?) statement, he says we want to beat him at Sanlam Building"? -- Nee, ek het vir Nel gesê hier is die man se verklaring. Toe lees Nel die verklaring.

When you walked and Nel walked out of Nel's office into Verkuil's office, you knew that Lungile Tabalaza was being left alone in Nel's office? -- Ja, hy was twee tree weg van ons gewees. Ek sal nie sê hy was alleenig nie. Hy was twee tree van ons weggewees.

When you were in Lieutenant Verkuil's office with Nel, Lungile Tabalaza was in Nel's office? -- Dit is korrek.

They are two distinct offices? -- Dit is korrek.

And there was no person guarding Nel's office apart from Lungile Tabalaza? -- Dit is korrek.

You could still see that the windows weren't barred? (20) When you came in with Lungile Tabalaza? -- Dit is reg.

Didn't it occur to you that in view of the fact that Lungile Tabalaza had not made a confession to the magistrate, and that he said he feared that as he had not made a statement, he'd be beaten at Sanlam Building, would he be beaten at Sanlam Building, that Lungile Tabalaza might fear the consequences of his statement to the magistrate? -- Nee, nooit opgekom by my nie.

That he might try at that stage to make a desperate attempt at escape? Did it not occur to you? -- Nee. (30)

Why didn't it occur to you? -- Die man het halm voorgekom.

This/..

This man, Lungile Tabalasa, was calm before he made his statement to the magistrate? -- Dit is korrek.

He appeared to be calm after he made the statement to the magistrate? -- Dit is reg.

You made no attempt to find out what was going on.. in fact going on in his mind? -- Nee.

You left him alone in room 511? -- Dit is reg.

Did Nel make any comment to you when he read the statement? -- Nee.

Are you on good terms with Sergeant Nel? -- Dit is (10 reg.

You belong to the same squad? -- Dit is reg.

You share confidentially? -- Dit is reg.

Your hopes and fears? -- Dit is reg.

Isn't it asking a little much that you didn't comment to Nel when you arrived about the statement when you arrived in his office, after Mr. Nel had read the statement, he didn't say anything to you? -- Ek ek net verduidelik?

HOF: Ja, verduidelik maar. -- Ek het die verklaring aan sergant Nel gegee, sergant Nel het die verklaring gelees. Ek (20 het toe vir sergant Nel gesê hy moet probeer vasstel wie die derde persoon is. Ek het toe voorgestel om weggestap, sergant Nel het niks gepraat met my nie.

MR. COOPER: Was the implication that Sergeant Nel should try and find this out from Lungile Tabalasa? -- Ja.

Did you expect sergeant Nel to continue with his interrogation of Lungile Tabalasa after you had brought Lungile Tabalasa back from the Magistrate's Court or from the charge office? -- Nel, daar was 'n saak teen die man gegee, hy moes nou ander getuënis kry. Ek het nie verwag dat sergant Nel (30 verder, hou verder moet ondervra in verband met die beweerde misdade/..

nisdade nie.

Did you not think of discussing with Sergeant Nel what would happen now? What you would do.. what he would do now? In view of the fact that Lungile Tabalana had not made a confession to the magistrate? -- Hoo.

Were you actually in your office when Sergeant Nel raised a hue and a cry? -- Ek was op pad na my kantoor toe; ek weet nie of ek in my kantoor was of net voor ek my kantoor binne gegaan het nie.

You heard sergeant Nel shout: "where is the man now?" (19
-- Dit is reg.

Where was Nel then when he shouted this? -- Ek het hom ontmoet weer in luitenant Verkuil se kantoor.

Yes, you met in Verkuil's office and what happened there? -- Toe sê hy die man is weg, toe hardloop ek die gang af - (tussenbeikoms)

Is that in the direction of room 518, or which direction? -- Ja, dit is reg. Servant Nel het in die teenoorgestelde rigting gehardloop.

Nobody thought of running to the window in room 511? -- (20
Wel ek het nie daaraan gedink nie.

Well now, you ran down to room 518, and then what did you do? Did you find anybody there? -- Ja, ek het vir.. ek het in die Nie-Blanks kantoor ingeloer en gekyk of die man nie daar is nie. Toe het ek die trappe afgehardloop. Toe het Twee Kleurling speurderkenstabel Fleeman my ingehaal by die trappe en gesê hy sal verder af hardloop. Toe het ek teruggegaan na Nel se kantoor toe.

Did you speak to Mene when you went to room 518? -- Hoo, ek kan nie onthou nie, ek glo nie. (20

If you had spoken to him, you think you'd remember that?

-- Ja/..

-- Ja, ek glo so.

Now when you got back.. sorry, which room did you run back to or walk back to? -- Verkuil's room? -- Sersant Nel se kantoor.

When you got there, Sergeant Nel's room, office, was Sergeant Nel there? --- Ek dink so. Daar was baie mense daar gewees.

Did he speak to you? -- Sersant Nel?

Yes. -- Nie seker ek weet nie.

What did he do, sergeant Nel? -- Ek weet nie. (10)

Did Sergeant Nel say to you, report to you that Tabalaza had jumped out of the building? -- Ja, hy het vir my gesê Tabalaza het uit die venster uitgespring. Ek weet nie wie was dit nie.

Did you see Mene afterwards? Did Mene come up to you at any stage? -- Ek kan nie onthou nie.

Mene - as far as you remember - didn't ask you what had happened to Tabalaza? -- Ja, ek kan dit nie onthou nie.

Did Mene at any stage ask you differentially why Tabalaza had jumped out of the window? -- Ek weet nie, ek kan nie onthou nie. (20)

If he had asked you, do you imagine you'd remember? -- Ek weet nie. Daar het so baie mense my gevra.

After Tabalaza had jumped from the building, did any person at any stage discuss Tabalaza's statement to the magistrate with you? -- Ek dink kolonel Van der Merwe.

Any other person? -- Ek weet nie of kaptein Strydom nie.. ek glo nie maar ek dink kolonel Goosen.

And where was the statement at the time? -- Die verklaring was op sersant Nel se tafel. (30)

Who had put it there? -- Ek weet nie.

Mene/..

Hans certainly didn't come and ask you about the statement? -- Nee, ek weet nie.

In fact you^{have} been very surprised if Hans had come and asked you about Sabalana's statement? -- Ja, ek glo so.

Do you agree with me? You've just nodded your head. -- Ja, ek glo so.

What were you asked about the statement? By Colonel Van der Merwe? -- Hy het gevra waar is die verklaring. Hy het ook die storie by ons voorgestel, ons ondervra en toe (10 vra hy waar is die verklaring, toe handig ons hem die verklaring.

Wie is "ons"? -- Dit was ek, sergent Nel - daar was 'n hele klomp mense bymekaar.

And who handed the colonel the statement, you or Nel? -- Ek weet nie.

How did Nel take Ingile Sabalana's death? How did he react? -- Ek dink hy was geskok. Ek weet ek het hom op een stadium, ek kan nie onthou op watter stadium nie, het hy op die vloer teen die muur gesit.

In which room? -- In sy eie kantoor.

On the floor thereby Ingile Sabalana had sat..? -- Nee, (20 hy het op sy hurke gesit.

What was he doing in this position? -- Ek dink hy het sy kop tussen sy hande vasgehou, as ek nie nis het nie.

Did you try and ascertain why he was sitting in this position? -- Nee.

Do you think it was an unusual position in which to sit? -- Dit was.

Did he appear to be a troubled man? -- Dit het vir my so gelyk.

Did he appear to have something on his conscience? -- Ek kan dit nie sê nie.

Would/..

Would you just help his Worship please? You talked about steps down which you ran. Would you just indicate on Exhibit S more or less where those steps are? Could we have the Court's copy please, Your Worship? have you Exhibit S before you? Put Rodney Street to the top, then you should be able to understand it. Would you indicate to His Worship - (tussenbeikoms) -- Hier by E, waar I staan, dit is hier af.

On the right hand corner. Major de Jough, do you regret not having asked Lungile Tabalana why he feared being beaten (10 if he were returned to Sanlam Building? -- Nee.

Don't you think that might have provided the key for his conduct? -- Ek weet nie.

I have no further questions.

DEUR MNR. KRASHUIS: Majeer, wat verstaan u onder die Engelse woord "troubled"? Wat is die Afrikaans wat u daar..? -- Wag n bietjie, laat ek net gou dink.

Ontsteld? -- Ontsteld.

Is dit die woord wat u in gedagte -? -- Dit is reg.

Ek wil tog net vir u een ding gevra het oor die 5de (20 vloer daar by die Sanlam-gebou, Majeer. Was u staf in besit van die hele vloer gewes, die hele 5de vloer? -- Nee.

Kan u tog net vir sy Melagbare senuwatter kantore, u het die plan daar by u, bewysstuk S? -- Ja.

Watter kantore het u en u staf gehad? -- Dit is G, H, C, D ene tot by E.

Vanaf G tot by H? -- Dit is reg.

Hierdie kantore reg aan die linkerkant - (tussenbeikoms)

HOF: .. met n rooi kruisie sal merk?

MNR. KRASHUIS: - Kan u dit tog merk met rooi kruisies?

HOF: Die kantore wat u gehad het, merk dit net met n rooi kruisie/..

kruisie.

Mnr. KRASHUS: Dankie, u kan dit naer teruggees aan sy Edelagbare. Was dit die onluste-eenheid se kantore? -- Dit is korrek.

Die kantore heeltemal aan die linkerkant daar waar Strandstraat geskryf staan? -- Ja.

Wie se kantore was dit daardie, die ander op daardie vloer? -- Dit was (onduidelik) majoor Nyman en ander lede.

Veiligheid? -- Veiligheid.

Naer nie onluste-eenheid nie? -- Nie onluste nie. (10

Majoor, kan u vir ons sê wanneer hierdie onluste-eenheid gevorm was? -- 1976.

U was deurgaans lid daarvan? -- Dit is reg.

Kan u vir sy Edelagbare sê hoeveel sake u en u staf in daardie tyd ongeveer opgelos het? -- Ons het 2,000 arrestasies gedoen -- ongeveer 800 sake. Die 2,000 is almal skuldig gevind.

Was daar baie beskuldigings, majoor? -- Daar was baie beskuldigings.

Hof: Hec bedoel u beskuldigings?

Mnr. KRASHUS: Teen u en u staf? -- Daar was. (20

Van vrese vir aanranding? -- Dit is reg.

Van aanranding? -- Dit is reg.

Was hierdie net Landdroshof-sake? -- nee. Hofsaaks eek.

Was hierdie bewerings getoets in die hove? -- Dit is korrek.

Was daar enige.. op enige stadium gevind dat enige van daardie bewerings gegrand was? -- Nee.

Sersant Nel wanneer het hy by die onluste-eenheid aangesluit? -- 1976. (30

Hy ken Khosa praat? -- Dit is korrek.

Was/..

Was hy 'n waardewolke lid van hierdie eenheid? -- Ja, ja waardewolke.

Het hy ook groot publisiteit gekry? -- Dit is korrek.

Die u nou die saggemaakte bekantenis ontvang en u sien die vrees wat daarin uitgespreek word, was daar by u enige vrees heggemaak dat hierdie man sou of kon aangerand gewees het? -- Nee.

Was u oertuig dat enige sodanige vrees ongegrond is? -- Ek stem saam daarmee.

Luitenant Verkuil se kantoor het gegrens aan serwant (10) Hal se kantoor? -- Dit is korrek.

Luitenant Verkuil 'n betroubare offisier? -- Ja, ja betroubaar.

Het u op enige stadium gevind dat hy hom skuldig maak aan ontoelaatbare optrede of dit toelaat deur ander lede van die staf? -- Nee, nooit nie.

U het getuig, majoor, dat kolonel Geesen vir u gesê het dat indien moontlik u nie nusse moet omdra in kantore wat nie versper is nie of waar daar nie tralies voor die vensters is nie? -- Dit is korrek.

Was daar enige -- sover u kennis strek en uas weet nou (20) watter kantore onder u staf geval het op die 5de vloer van Smlax -- van daardie kantore wat versper was op daardie dag? -- Nee.

Het u ander fasiliteite gehad op daardie stadium? -- Nee.

Het u enigsin die moontlikheid voorsien of gedink daaraan dat enige persoon moontlik deur 'n venster op 'n 5de verdieping sou spring? -- Nee, nie.

Wat u persoonlik betref, majoor, het u enige getuïenis of vermoede of selfs gedagte gehad dat daar minken by Tabalax 'n politieke agtergrond kon wees? Of het u hom net (30) as 'n gewone misdadiger beskou? -- Ek het hom as 'n gewone misdadiger/..

mindatiger heakou.

GENE VROEGE VRAE NIE.

GENUINE VIR DIE STAAT ANKLAGING.

ORDERSOEK NIEUWEL TOT 27 SEPTEMBER 1978.

—0000—

SAAK NIEUWEL OP 27 SEPTEMBER 1978:

COURT: The evidence has been concluded. I am not calling on the Prosecutor to address the court, although the Inquest Act makes no provision that the Court be addressed by the legal representatives of the parties, I am nevertheless (10) requesting Dr. Cooper, appearing on behalf of the next of kin of the deceased, and Adv. Erasmus who represents the Department of Police, to address the Court.

The two gentlemen are requested to confine themselves to the evidence placed before the Court and to those matters that may assist the Court to come to a just decision in this matter.

I now call upon Dr. Cooper to address the court please?

DR. COOPER ADDRESSES COURT.

MR. ERASMUS SPEAK DIE NIE NIE.

(20)

—0000—

UITSpraak.

Hierdie is 'n geregtelike nadoedse ondersoek aangaande die afsterwe van Langile Tabalana. Aanvanklik het Advokaat Strauss, die Adjunk-Prokureur-Generaal, die hof bygestaan met die ondervraging van die getuies en later het 'n aanklaer Landros J. Latge hierdie taak alleen behartig. Die hof spreek sy dank teenoor die twee here uit vir die bekwame en onpartydige wyse waarop hulle die hof bygestaan het.

Dr. Cooper aanvanklik bygestaan deur Advokate Kies en Poswa en later slegs deur Advokaat Kies het namens die (10) nabestaandes van die oorsiedene opgetree. Hulle het die belange van hul kliënte op 'n prysenswaardige wyse behartig.

Advokaat Erasmus bygestaan deur Advokaat Hofmeyr het ewe-waars op 'n bekwame wyse omgesien na die belange van die polisie. Die hof se dank aan al hierdie here wat daarvoor gesorg het dat die ondersoek baie volledig en sorgvuldig in 'n kalme sfeer afgehandel kon word.

Die doelstellings van 'n geregtelike doodsondersoek is soos volg in Timol and Another vs. Magistrate Johannesburg, 1972(2) S.A. 281(T) op bladsy 292 gestel: (20)

"The inquest must be so thorough that the public and the interested parties are satisfied that there has been a full and fair investigation into the circumstances of the death".

In hierdie geval is alle beskikbare inligting in die openbaar voor die hof gelê. My dank aan die ondersoekbeamptes Kolonel Van der Merwe en Kaptein Strydom vir hulle omvattende en deeglike ondersoek van die aangeleentheid. Talle getuies is geroep en onderwerp aan deurtastende ondervraging tot in die fynste besonderhede. (30)

Die verklaringe wat op die uitkenning van die liggaam

van/....

van die oerledens betrekking het, is in die hof uitgelees en kragtens Artikel 13(1) van Wet No. 58 van 1959 ingehandig. Vervolgens is die volgende getuies aangehoor.

Ernest Kondile: Op 10 Julie 1978 om 07h10 het hy te Mainstrat, New-Brighton afluering gedeem vir Sunblest Bakery. Hy was besig om 'n faktuur te voltooi toe hy deur die oerledens, ene Mbulu Jali en 'n derde persoon met messe aangehou is. In sy verklaring aan die polisie het hy gesê dat hy van tussen R80 en R100 bereef is. Toe Jali op 12 Julie 1978 in die Streekhof vershoor was, het die aanklaer aan die (10 hof gesê dat die bedrag R144,45 was. Tydens die ondersoek het die getuie gesê dat toe hy gebalanseer het, hy gevind het dat die bedrag R144 was. Die bedrag van R80 - R100 was slegs 'n beraming. Dr. Cooper het 'n punt daarvan gemaak dat die getuie se verklaring aan die polisie 13 Julie 1978 gedateer is, dat die getuie reeds op 10 Julie 1978 gebalanseer het en dat die bedrag in sy verklaring dus nie tussen R80 en R100 meer gewees het nie. Feit bly egter dat die juiste bedrag op 12 Julie 1978 in die streekhofkingstunt op 12 Julie 1978 vervat is. Die verklaring van getuies in geregtelike (20 naslede-ondersoek word eers op skrif gestel, daarna getik en beëdig. Die getuie se geskrewe verklaring is gedurende die ondersoek as 'n bewysstuk ingehandig. Die verklaring is 10 Julie 1978 gedateer. Die getuie se verduideliking dat die syfer van R80 - R100 slegs 'n beraming is, blyk dus juist te wees.

Wadat die drie Swart mense hom beroef het, het hulle die aflueringewe aan die brand gesteek. Die drie het voet in die wind geslaan. 'n Vriend van die beroefde, ene Pikeli, het die drie gevolg en gesien by watter huis hulle ingaan. Pikeli het teruggekeer en 'n rapport aan Kondile gemaak. Die polisie is ontbied. Pikeli het die polisie na die betrokke huis

gemaak/..

gemaak waar Kamile die oerledene en Juli as twee van die jeuglikes wat hom berooft het, uitgewys het. Die polisie het hierdie twee en die eienaar van die huis in hegtenis gemaak.

Clifford Pikali: "Verklaring van Pikali is ingehandig. Sy getuienis is in ooreenstemming met dié van Kamile.

Konstabel Hlabeni: Om 2h00 op 10 Julie 1978 is hy voorgesel van Konstabel Seleba na die toneel van die misdaad. Daar was alreeds Elanke polisie op die toneel. Pikali het die polisie na huis D.8 in die Rooi Leksie gemaak. Daar was 'n (10 hele aantal mense in die huis. Kamile het die oerledene en Juli as twee van die mense wat hom berooft het, uitgewys. Die getuie is:

"I asked the deceased if he was responsible for the robbery and burning of the van. He admitted. I also questioned Juli who also admitted responsibility. I thereupon asked them about the identity of the third person. They replied that they do not know the third person as he only joined in the robbery on the scene I demanded the money they had taken (20 but they did not reply."

Konstabel Seleba het die twee geboei en hulle is saam met die huiseienaar na New Brighton Polisiestasie gemaak waar hulle aan serwant Ngwenza oerhandig is.

Serwant Ngwenza: is die klagtekantoor-serwant te New Brighton. Om ongeveer 7h00 op 10 Julie 1978 is die voertuig te Huisstraat by hom aangemeld. Hy het sy patrolliewa na die toneel gestuur en die omlustesprek van die polisie entbied. Hy het self ook na die toneel gegaan en te gaan is dat die Stasie-bevelvoerder gesê het dat die verdagtes na New Brighton (30 Polisiestasie gebring moet word. Die verdagtes is toe na die

Klagte/...

Klagtekantoor gebring en is later aan die Veiligheidspolisie oorhandig. Die klagtekantoorserwant is baie besig op Maandagoggende en dit lyk baie duidelik uit Ekwense se getuienis dat sy geheus hom in die steek gelant het wat betref die fynere besonderhede waaromtrent hy ondervra is. 'n Mens kan dit ook te wagte wees omdat die serwant nie intiem geneoid was met die aangeleentheid nie en daar nie van hom verwag kon word en maande later alles tot in die fynste besonderhede te onthou nie. Die volgende staan hierdie stellings:

(10)

Bladsy 204: "Who reported the incident? — I cannot remember."

Bladsy 205: "There were two suspects brought to the charge office."

Only two? Only two."

(Later sê hy wel daar was drie. In werklikheid was daar drie).

Bladsy 206: "They were sitting together or apart? Well, they were just sitting next to each other."

(Juli sê hy en die oorsledens het nie lank nader gesit nie).

Bladsy 207: "Can you give the names of the members of the Security Branch who turned up there? It was Warrant Officer Scheepers and Sergeant Nel."

(20)

(Hierdie polisiebeamptes sê dat hulle nie saam daar aangekom het nie).

Bladsy 208: "Both of them or only one of them? I cannot remember clearly now."

Bladsy 209: "Do you know when they left there, that is Sergeant Nel and Scheepers? No, I don't know."

Op bladsy 209 sê die getuie positief dat Nel en Scheepers nie drade by hulle gehad het nie en dat hy geen trane in die oorsledens se oë gesien het nie. Later tydens die

(30)

onder/...

ondervraging van Dr. Cooper is hy nie seker of hy trans
gesien het nie.

Op bladsy 215 sê die getuie dat konstabel Dreyer die
huiseienaar ontlaan en huister gestuur het voordat
die Veiligheidspolisie opgedaag het. Volgens al die
ander getuënis waareer daar geen getuie of twyfel

bestaan nie, het sersant Nel die derde verdagte ontlaan¹⁰.

Konstabel Dreyer is verbode aan die euluste-eenheid. Hy
is na die toneel van die roof in Heinkstraat ontbied. Hy (10
bevestig dat die inhegtenismans van die oerledene geskied het
soos deur getuies Kondilo, Pikoli en Hlabani beskryf. Hy
het die oerledene deursoek en 'n bedrag van R13,03 in sy besit
aangetref. Konstabel Hlabani het vir Jali deursoek en R1
by hom gekry. Geen wapens is in hulle besit aangetref nie.
Die twee verdagtes het hulle nie toegesit toe hulle gebesit is
nie. Die huiseienaar is ook in hegtenis geneem. Die drie
gearresteerdes is na New Brighton Polisiestansie geneem.
Daar het die oerledene en Jali langs mekaar op 'n trollel
gesit. Die huiseienaar het nie op 'n trollel gesit nie.
Hierdie stelling verskil van die getuie Jali (infra). Die (20
getuie het die polisiestansie verlaat en nie die huiseienaar
ontlaan soos sersant Ngweni beweer nie. 'n Breekwartier
later is hy terug na die polisiestansie te New Brighton
om 'n verklaring aan die Veiligheidspolisie te maak. Die
getuie bevestig dat konstabel Hlabani Xhosa met die drie aan-
gehoudenes gepraat het.

Sersant Nel is die belangrikste getuie. Sy ondervraging het
vir langer as 'n dag geduur. Hy is 'n lid van 'n ondersoekspan
wat gedurende 1976 saamgestel is om sake wat uit die euluste
spruit te ondersoek. Tot April 1978 was die ondersoekspan (30
te New Brighton Polisiestansie gehuisves en het hulle nie

onder/..

onder die bevel van die hoof van die Veiligheidspolisie gestaan nie. Teen die middel van April het hulle kantore op die 5de vloer van SAHLAN-GHOU betrek en is hulle by die Veiligheidspolisie ingesluit. Sy kantoor se naam is van 511. 'n Deur het van sy kantoor na dié van Luitenant Verweil geleë, wanneer 'n verdere deur na die kantoor van Hajoer de Jongh geleë het. Op 10 Julie 1978 het werkers van vroeë die egsel traliewerpinge voor die vensters van die kantore kon sien.

Om ongeveer 9h30 het adjunk-offisier Schoepers die (10) getuie versoek om 'n roofverval te Now Brighton te gaan ondersoek. Op Saterdag 8 Julie 1978 was daar 'n oortgelyke roofverval en die Ben Sankhool is aan die brand gestek. Die ondersoekspan het hieraan aandag gegee omdat daar vermoed was dat hierdie 'n hernie opvlie van die eulente kan wees. Die getuie is alleen daarheen. Hy het die drie vertagtes daar aan. Hy het hulle beide laat loesmaak. Hy het die oewelde na 'n kantoor gemaak en hulle ondervra. Daarby het die ondervraging bezig is, kan adjunk-offisier Schoepers by die kantoor in en laer 'n boeding van 'n Streekhofmeester (20) by hulle af. Schoepers vertoef alreeds eendie... en vertrek weer. Hierdie getuie is verskil van Juli (infra) en Kyeane (supra). As gevolg van die inligting van die eulente verstry, het serwant Nel die huisdeur laat gaan. Ingevolg van verneem het dat die werkers reeds die traliewerpinge voor sy kantoorvensters aangebring sou hê en hy sy werk ingestand sal kan voertit, neem hy alleen die eulente en Juli in 'n motor na SAHLAN-GHOU vir verdere ondervraging. Hulle arriveer daar om ongeveer 11h00 maar die traliewerpinge was nog nie aan nie. Dit het toe in sy kantoor gestaan. (30) Die getuie se in sy verklaring:

"Ek het toe hierdie versperrings wat op hiel sykant teen die muur gestaan het, voor die venster op die vloer geplaan as 'n voorsorgmaatregel."

Dr. Cooper het 'n punt gemaak van die woord "voorsorgmaatregel". Hiel het naamlik gesê dat hy nie bewus was van 'n omsendbrief wat 'n verbod geplaan het op ondervragings deur die Veiligheidspolisie in onversterkte kantore wat nie op die grondvloer geleë is nie. Voorts het Hiel gesê dat die oerledene deurgaans op sy gemak voorgelê het en nooit enige vermoede geskryp het dat hy sal probeer ontloop nie. Sersant Hiel se (10) verduideliking was dat hy nie weet waarom hy so gesê het nie.

Sersant Hiel het die oerledene vir ongeveer 2 ure in sy kantoor ondervra terwyl Jali by die Nie-Blanke speurders in hulle kantoor was. Hy het die oerledene op die vloer laat sit sodat die oerledene na hom moet opstaan as sy moordere, wat 'n sielkundige uitwerking op die ondervraging het.

Dr. Cooper voor aan dat dit onbehoorlike beïnvloeding was. Tydens die ondervraging was die oerledene op sy gemak en hy is toegelaat om twee sigarette te rook. 'n Ander getuie het later 'n leë sigarettedose in die oerledene se sakke aange- (20) tref. Die kantoordeur het oopgestaan en die werkers wat die traliewersperrings aangebring het, het deur sersant Hiel se kantoor gestap om gereedskap en materiaal in 'n aangrensende kantoor te gaan haal. Op 'n stadium tydens die ondervraging het majoor de Jough ook by die kantoor ingekom. Sedat die oerledene vir sowat 'n driekwartier ondervra is, het hy alge sandadigheid aan die roofveerwal wat daartoe agter plaan- gevind het, erken. Spourderkenstabel Lakwe het by die kantoor ingekom en sersant Hiel meegedeel dat Jali sandadigheid aan die misdrywe geplou op Saterdag 8 Julie 1976, erken. (30) Jali is gearrest en die oerledene is met sy bekantnisse gekom-

fronteer/..

fronteer. Daarna het die oerledene aandagtigheid aan vyf verdere ernstige misdrywe erken. Dr. Cooper het aangevoer dat hierdie konfrontasie ook onbehoerlike beïnvloeding is.

Die oerledene se verklaring is in 'n register, wat vir die doel bygehou word, afgeskryf en is nie onderteken nie. Dr. Cooper kritiseer die verklaring omdat 'n getuie nie geteken het nie. Sersant Nel verduidelik dat die verklaring slegs ter inligting van die polisie was en geen as getuie beskou is nie.

Die oerledene het homself bereidwillig verhoor en 'n (19) verklaring voor 'n landdroes af te lê. Majoor de Jongh vergoel van Luitenant Verouil en konstabel Nene het die oerledene na 'n landdroes geneem, waarop sersant Nel die ander verdagte (Juli) ondervra het en sy verklaring ook in die register afgeskryf het. Beide verklarings is ingehandig. Sersant Nel gaan voort:

"Om 14h40, terwyl ek in my kantoor alleen gesit het, het Majoor de Jongh met Bantoeman Iungile TABALAZA ingekom. Iungile het regoor die venster teen die muur gaan staan. Majoor DE JONGH het my kantoor verlaat. (20) Onmiddellik daarna het Majoor DE JONGH vir my gesê: 'Hier is die bekentenis'. Ek het van my stoel opgestaan, Majoor de Jongh gevolg tot halfpad binne die kantoor van Luitenant Verouil, waar hy die bekentenis aan my oerhandig het. Ek het dit vingtig deurgeloes, wat ongeveer 'n half-minuut geduur het. Ek het onmiddellik weer teruggekeer na my kantoor en gevind dat Bantoeman Iungile TABALAZA weg is."

Alarn is gemaak. Sersant Nel en Majoor de Jongh het na oerledene in die gebou geseek maar kon hom nie vind nie. Daar is toe opgemerk dat 'n venster oop is en dat die oerledene

gader/..

onder in die straat 18. Servant Nel was baie ontsteld en het net sy kop tussen sy hande gaan sit.

Adjutant-offisier Schepers se getuienis klop volkoms met die van servant Nel.

Majoor de Jongh was die bevelvoerder van die ondersoekspan. Sy getuienis pas volkoms in by die van servant Nel, behalwe dat hy op hulle om 1435 vanaf die Landdroskantoor gekom het. Servant Nel om 1440. Majoor de Jongh verklaar dat die Veiligheidsheer, K.L. Gosen, hom mandelike megedeel het dat ondersoeking in versterkte kamers moet plaasvind. Hy (10) het nie die opdrag aan servant Nel oorgedra nie.

Hy het konstabel Hume opdrag gegee om buite die landdros se kantoor te wag. Hy enluitenant Verweil is na Algepark. Hulle het teruggekeer na die Hume Geregshere klagtekantoor waar konstabel Hume die verklaring wat die oerledene aan die landdros gemaak het, aan hom oorkandig het. Hy het die verklaring gelees en die oerledene teruggegaan na SANHAM-gebou.

Die getuienis van die majoor is daarna weer dieselfde as dié van Nel. Hy het by die venster uitgekyk en 'n Swartman in Rodneystraat sien 18. Hy het daarheen gegaan en gesien (20) dat dit die oerledene is. 'n Straal bloed het van die oerledene afgestroom. Die voorval is by hoër offisiere aange-meld wat ondersoek kom instel het.

Konstabel Hume is aan langdurige ondervraging onderwerp. Sy getuienis vir sover hy in die prantjie kom, klop in alle opsigte met die van servant Nel en majoor de Jongh.

Dr. Cooper het hom egter aangeval omdat hy nie die verklaring wat hy van die landdros ontvang het, gelees het nie. Hy verduidelik dat hy begin lees het, maar dat die handskrif onleesbaar was vir hom en daarom nie verder gelees het nie.

Mrs. Schultz en Nialabe het saam met ons Vale die tralies-versperrings/..

verparrings in die betrokke kantore geïnstalleer. Hulle het albei deur serwant Nel se kantoor gestap terwyl hy die oerledene ondervra het. Sy kantoor deur het aggestaan. Volgens hulle waarskynlik het daar niks abnormaals geklied tydens die ondervraging nie. Hulle was die hele dag deur werkans en het geen geluid gehoor wat op 'n aanrading kon dui nie.

Mrs. Joubert het vir 'n trein gong en het in die straat digby SANJAN-gebou gestaan. 'n Beweging by 'n venster op die vyfde vloer het sy aandag getrek. Hy sien 'n venster gaan op. (10) Die oerledene klim vinnig uit. Hy gaan op sy knie en skied homself uit van die gebou. Hy spring verante uit. Hy trek 'n ent deur die lug en buig sy liggaam. Dit lyk asof hy op sy voete te lande wil kom, maar verloor sy ewig en swaai. Hy het met die kant van sy kop in die straat geval. Die liggaam was in dieselfde posisie soos wat dit op die foto's is wat ingehandig is.

Daar was niemand anders sigbaar by die venster toe die oerledene uitgespring het nie. Die getuie het daar rondgestaan en die tyd te verwyl. Hy het op die kliekerings- (20) horlosie gesien dat die tyd 15h00 was. Serwant Nel gee die tyd aan as 14h40, en majoor de Jough as 14h55. Hulle het nie gesê dat hulle spesifiek op hulle horlosies gekyk het nie of dat hulle horlosies ingestel was op die tyd van die kliekeringshorlosie nie. Op sterkte hiervan argumenteer Dr. Cooper dat die oerledene vir sowat 20 minute in serwant Nel se kantoor moes gewees het, voordat hy uitgespring het. Getuies Nel en de Jough het egter onder eed gesê dat dit allegs sowat 'n halfminuut was.

Mabula Jali is 'n 17-jarige Swart seun. Op 10 Julie 1976 maak hy 'n verklaring aan serwant Nel in SANJAN-gebou. Daarvolgens

Het/...

het by gedurende Mei 1978 met ons Bisto bevriend gemaak. Die oerledene het hom by die vriendekring geveeg. Bisto het hom oorgehaal en "samen met hom te loop en plakke afbrand". Gedurende Junie is hy en Bisto gevong deur "mense van die lokasie". Hulle is aangerand. Bisto sterf en Jali beland in die hospitaal. Op 8 Julie 1978 kom by en die oerledene in 'n Hi-Ace voertuig toe. Oerledene het geld van die bestuurder van die voertuig ge-eis en R5 van hom afgeneem. Die oerledene het petrol "oor die voertuig uitgestrooi" en Jali het dit met 'n vuurbrande aan die brand gestook. Hulle deel die geld. "Op Maandag 10 Julie 1978 het ek en Ingile (d.i. oerledene) weer 'n Sumbest voertuig geroof van 'n bedrag van R16. Hierdie voertuig was ook weer deur ons aan die brand gestook. Ek het met R3 gekry van die buit. Daarna was ons deur die polisie in hegtenis geneem."

Op 12 Julie 1978 staan Jali in die Streekhof tereg op twee klagtes van kwaadwillige eienbeskadiging (afbrand van die twee motorvoertuie) en twee klagtes van roof. Hy pleit skuldig op al vier die klagtes. Die aanklaer deel die hof mee wat die feite is en die hof onderskra hem kragtens Artikel 112 van die Strafproeswet. Die Staat beweer dat die bestuurder van die Hi-Ace bakkie van R150 bereef is. Jali sê:

"Dit is so maar by die voerval wat die aanklaer van gepraat het nou het ek met R50 geneem en Ingile het my met R30 daarvan gagee."

Verderaan sê hy:

"Stem jy dan saam met wat die aanklaer die hof mee-gedeel het? -- Ek stem saam.

Ander woorde jy erken dat julle die bestuurder van

die/..

die voertuig aangestuur het deur hom van te streek en geld van hom uit die voertuig uit te haal? — Die Klaar het met lungile van die huis uitgekam. Toe ek daar kom, het lungile hom al bevestig. Die Klaar het toe die uitgewys waar die geld is, lungile het hom toe gelyk en die geld gaan neem, die geld aan my oorgehandig, toe het hy die petrol besprinkel.

En wat het jy met die geld gemaak? — Ek het die geld weer teruggegee aan lungile.

En hoeveel daarvan het hy aan jou gegee? — Hy het my (10) toe R30,00 van die geld gegee. Ek het die geld toe versteek en by die plek waar ek die geld versteek het, was lungile teenwoordig. Toe ek weer, want ek was bang om dit daardie tyd, op daardie stadium, te gebruik. Toe ek weer daar gaan, was die geld nie meer daar nie en toe ek van lungile probeer vra, het hy my net uitgegag.

En wie het die petrol aan die brand gestoek? — Toe ek daar kom, het lungile al die voertuig met petrol besprinkel, hy het my toe die geld laat haal, daarna het hy (20) toe die vuurhoesjie getrek?

Voertuig aan die brand gestoek? — Ja.

En het jy en lungile dit vooraf beplan? — Nee.

Wat se aandeel het die beskuldigde gehad in die aanbrandsteking van die voertuig? — Ek het die geld vangehou, en toe ek daar kom het hy al Klaar petrol besprinkel daar, hy het toe gesê ek moet die geld haal en ek het niks in my sakke gehad nie, toe het hy die vuurhoesjie getrek. Ja, maar wat die hof wil weet is die beskuldigde het skuldig gepleit aan die klagte van opeetlike smaltes (30) skadiging, dit is die aanbrandsteking van die betrokke voertuig/..

voertuig. Nou is dit nie vir die hof duidelik hoekom
nie? -- Ek het nie die voertuig aan die brand gestek
nie.

Dit is daarom dat die hof nie kan verstaan ^{om} nie, wat die
hof by die beskuldigde en duidelikheid wil vastel.
Die beskuldigde het skuldig gepleit op hierdie aanklagte
van kwaadwillige saakbeskadiging. Nou is die beskuldigde
dat hy dit nie gedoen het nie. Nou kan die hof nie
verstaan nie. Sal die beskuldigde aansluit aan die
hof verduidelik wat sy aandeel daarin was en waarom hy (10
dan skuldiggepleit het? -- Ek was teenwoordig gewes.

Ja, maar die bestuurder van die voertuig was ook teen-
woordig en oerwakerlik is hy nie skuldig aan kwaad-
willige saakbeskadiging nie? -- Hy het vir my geld
gegees, die hekke ek erken.

Ja, jy erken dat jy aanslag was by die roof, maar wat
van die kwaadwillige saakbeskadiging, die aan brand-
steking en vernietiging van die voertuig? Het jy vir
langere daarnas gehely? -- Ek het nie.

Nou hoekom pleit jy dan skuldig? -- Ek het erken want (20
ek weet dat ek skuldig is omdat ek van die geld gebruik
het.

Mr. die Aanklaer, ten opsigte van Klagte 2 sal u pleit
van skuldig gesteloor word."

In die besonderhede aangaande die roof op 10 Julie 1978
het die aanklaer die hof meegedeel dat Juli 13 van die buit
gekry het. Juli is ekers anders die volgende aan die hof:-

"CONFIDENTIAL ADDRESS: In respect of counts 3 and
4, does the accused agree with the further information
supplied by the State? -- It is so but the third person (30
came with petrol. I do not know him, he came there,
greeted/..

greeted Langile. He then threw a match at me and said that I should strike the match. I then struck the match and ran away.

Does the court understand correctly then that you admit that you and your two friends came to the van which was driven by the Sunblest Bakery driver and that you demanded money from him? — Yes, Langile demanded the money from the driver.

And you were with Langile? — Yes, I was present.

And Langile threatened the driver? — Yes, the driver then got out and ran.

And the three of you caught him? — Langile and the third person caught him.

And what did you do? — When I arrived at them, they'd already caught him. I then took R2,00 which was in the driver's hands.

And what did you do with the R2,00? — I gave that to the New Brighton Police.

Why? — They demanded it.

And then you took the matches and you set the vehicle alight? — I took the matches, they gave it to me because they shouted at me.

What did they shout at you? — They said I should set the vehicle on fire.

And then you did? — Yes.

And these two people that were with you, Langile and the other one, were they your friends? — I do not know the third person. I only know Langile.

Is he a friend of yours? — But he also I recently met.

Yes, but is he a friend of yours? — Yes, I've recently known him, this year.

Yes/..

Yes, but the court wants to know if you were friends.
 Het whether you knew him? -- We had been friends.
 Did you know it was wrong to do what you did? -- No.
 I ask forgiveness.

Yes, but did you know you were doing wrong? -- I know
 now that it is wrong."

Daar is vrylik uit die notule van die verhoor uitgehaal
 omdat Juli tydens die doodsonderzoek gesê het dat serwant
 Nel hom voorgesê het wat en in die hof te sê en dat hy daar-
 aan voldoen het. Dit lyk egter dat daar 'n groot verskil (10
 tussen sy verklaring aan serwant Nel en sy verklaring in
 die hof is.

Juli is op drie klagtes skuldig bevind en het altesaam
 2½ jaar gevangenisstraf gevonds.

Hi die verhoor neem kolonel Van der Merwe 'n volledige
 verklaring van Juli. Kolonel Van der Merwe is die Afklinge-
 sporeffisier van die Oos-Kaap en was as seldsig in bevel
 van die ondersoek na die dood van die oorlooms. Die
 eerste paragraaf van die verklaring handel met die roofvoer-
 val op 10 Julie 1978 en klop met wat die klaer Estelle sê, (20
 asook met wat konstabels Hlabeni en Dreyer gesê het. Die
 daaropvolgende paragrawe stem ooreen met wat getuies Nel,
 de Jongh en Hane sê wat in SANLAM-gebou gebeur het voordat
 die oorlooms by die venster uitgespring het.

Die verklaring sluit af:

"Oorlooms het geen beserings aan hom gekry nie en het
 ook nie aan sy gesê dat hy aangerand is nie. Ek het
 hom ook nie sien hull nie. Ons het nie ontvraging
 bespreek nie."

Tydens die ondersoek is Juli langdurig ondervra. Hy het
 die volgende getuies bygevoeg:

1. HJ/..

1. Hy en die huisdiener het saam op 'n trossel in die klagtekantoor te New Brighton gesit. Langa hulle was 'n kas en die oerledene het op 'n trossel aan die anderkant van die kas gesit.
2. Sersant Nel en adjutant-offisier Scheepers het elk met 'n draad in hulle hande opgedaag. Hulle het die oerledene waggeneem en toe hulle terugkeer, was daar trossel in die oer van die oerledene.
3. Hy het geen misdryf vrijwillig erken nie. Die erkennings is onder dwang van hom verkry. Hy was met die oerledene (10) so verklarings gekonfronteer en dit het hom gusep om valse bekennnisse te maak. Hy het in die hof beken omdat die polisie vir hom gesê het om dit te doen.
4. Terwyl konstabel Nene sy vingerafdrukke in SAKHAK-gebeurtenisse het en voordat sersant Nel hom ondervra het, het sersant Nene hom geklop. Nene erken dit.
5. Konstabel Lokwe het vir sersant Nel gevra of hy iets aan hom (Jali) kan doen. Sersant Nel het gesê ja. Lokwe het egter niks "gedoen" nie. Sersant Nel erken dit.
6. Hy verklaar dat die oerledene by die kantoor van die (20) Nie-Blanke speurders ingebring is. Sersant Nel het hom gevolg. Sersant Nel "het vir Dugile gevra waarom Dugile gesê het, toe hy na die landdros toe geseem word, dat hy geslaan is. Hy het Dugile aan sy handjies gegryp agter die nek en hom getrek, hy is toe weg met hom en dit is toe wat ons uitmekaar is."

Die getuie sê dat hy hierdie dinge aan kolonel Van der Merwe gesê het, maar die talk het gesê hy ken nie van aanrandings vertel nie. Die talk het wat hy gesê het ook aan kolonel Van der Merwe oorgedra. Kolonel Van der Merwe erken (30) dat dit so is. Kolonel Van der Merwe verklaar dat Jali redelik/...

redelik goed Afrikaans kan praat. Hy het elke stelling van Jali wat deur die talk aan hom oorgeleë was, weer in Afrikaans aan Jali gestel en Jali het elke keer bevestig dat dit reg is.

Landros de Vaal Lubbe het om 14h10 op 10 Julie 1978 'n verklaring van die onsedens geneem. Op bladsy 1 van die verklaring is onder andere aangetekens:

"Is u deur enige persoon aangerand of gedreig met die doel om u te beïnvloed om 'n verklaring af te lê? -- Nee." (10

In verder:

"Het u vantevore 'n verklaring van dieselfde aard afgelê? -- Ja, by SAKHAN aan mr. Nel vandag. Waarom verlang u dan om die verklaring te herhaal? -- Mr. Nel het gesê ek moet hierdie selfde verklaring kan gee."

Op bladsy 2 staan daar:

"Dit is nie dat ek 'n verklaring wil maak nie. Ek is bang dat as ek 'n verklaring maak dan sal ek geslaan word as ek terug kom na SAKHAN so geboe toe." (11

"Indien mr. Nel nie gesê het u moet 'n verklaring hier kan maak nie sou u nogtans 'n verklaring wou maak? -- Nee. Ek wil nie 'n verklaring maak nie. Hulle het gesê ek moet."

Die landros se indien die verklaarder samesaagtig was of indien hy iets abnormaals aan hom opgemerk het, hy 'n nota daarvan op die verklaring sou aanbring het. Die vroeë oor aangelaenthede wat nie in die geskrewe stuk vervat is nie, is aan die getuie gestel maar hy kan die meeste van daardie dinge nie onthou nie. Die landros is deur Dr. Cooper (30 gevra waarom hy nie stappe gedoen het om te verhoed dat die onsedens/..

verleide aangeraad word nie. Hy antwoord:

"Die man is na my geboring deur majoor de Jongh. Majoor de Jongh is 'n senior offisier daar. Ek het hom terug..... die verklaring maats ek dit afgehaal het, ook aan majoor de Jongh gegee. Een presies wat my waarde was weet ek nie. Ek dink ek het vir hom iets gesê tot die effek dat die man..... dat hy of julle sê aan hom of julle gaan hom sê of wil hom sê en hy is bang. Iets tot die effek, ek dink so. Onder die omstandighede het ek gedink so..... as die man (10 hooftbeeld deur versant Nel na my toe geboring was, dan sou ek miskien stappe geneem het, maar omdat die man na my toe geboring is deur Majoor de Jongh, het ek gedink dit is nie nodig nie. Ek het my sêding daarop gevestig."

Op 'n vraag van die polisie se afkomst dat hy dalk nie die verleide aan majoor de Jongh oorkom, antwoord hy:

"Dit is seker moontlik, maar ek sien 'n prestasie voor my, maar dit is seker moontlik."

En op 'n vraag dat hy se seker is dat hy sy kop op 'n bok sal sit verklaar hy: (20

"Ek is redelik seker, maar ek mag 'n fout maak. Ek sal nie my kop healtmaal op 'n bok sit nie, maar half, half."

In die lig van hierdie getuïenis, wat betoond is met dié van Majoor de Jongh, voor Dr. Geeser aan dat Majoor de Jongh se getuïenis verwerp moet word. Die hof het Dr. Geeser egter nie gelyk gese nie. Dit is duidelik dat Landdros Lubbe se gehore hom in die steek laat. Waarom sal Majoor de Jongh en konstabel Huns se dat slegs konstabel Huns wite (30 die landdros se kantoor vir die verklaring gegee het en dat die/..

die verklaring aan Mens eorhandig is? Dit kan immers geen verskil aan hulle getuennis gemaak het of Landman hadde die verklaring aan Hajeer de Jongh gegee het en of Mens dit aan hom in die klagtekantoor van dieselfde gegee gegee het nie.

Volgens die wetlike getuennis was daar geen beserings wat op 'n aanranding voor die noodlottige spring dal nie. Dr. van Ieperen was bresvoerig aangaande sy bevindings onderaan. Die advokate wat namens die belanghabendes verskyn het, gee toe dat die patoloog se getuennis oorspronklik is. Die bevinding van die geneesheer was dat die ongelukkige dood is aan verskuldige beserings. Al hierdie beserings kan tydens die val opgeteen gewees het.

—oo000—

BEROEPINGS VAN GETUENIS

Konstabel Mens was 'n goeie getuie. Hy het telkens 'n rede vir sy antwoorde verstrekkend wat tot verdere ondersoek aanleiding gegee het. Dit het in sy getuennis aan die lig gekom dat sergent Nel baie ontsteld was na die voorval. Hierdie aspek is al wat van belang is wat nie in sy oorspronklike verklaring vervat is nie. Sy getuennis word aanvaar.

Sergent Nel het sy getuennis op 'n eersike wyse afgelê. Hy het die talle vrae wat aan hom gestel is op 'n eersike wyse geantwoord. Die enigste bres wat in sy getuennis geslaan is, is soos reeds aangedui die feit dat hy in sy verklaring gees het dat die tralioverreppings as 'n "voorsorgmaatregel" teen die muur voor die venster geplaat het, terwyl hy nie bewys was van die opdrag dat ondersoekings nie in onversterkte kamers mag plaasvind nie. Daar is aangevoer dat hy derhalwe van die opdrag gewet het. Die

betrakke/..

betrokke opdrag is net aan die Veiligheidspolisie gegee en serwant Nel se diens is eers daarna aan die Veiligheidspolisie toegevoeg. Dit is derhalwe nie essensieel dat hy ambewus daarvan was nie. Majoor de Jongh erken dat hy dit nie onder serwant Nel se aandag gebring het nie.

In die lig van die wyse waarop hy getuig het en dat sy getuie op feitlik elke punt deur ander getuie gestaaf word, word serwant Nel se getuie aanvaar. Majoor de Jongh se getuie is ook op deurtastende wyse getuie. Hy het niks probeer verberg nie. Hy het vrae eerlik en sonder luiwering beantwoord. Wanneer hy iets nie kan antwoord nie, het hy se gesê. Hy skrum nie daarvan weg en te erken dat hy versuim het om vir serwant Nel te sê dat ondervraging vlags in versterkte kantore mag plaasvind nie. Hy was egter nie op kantoor toe die ondervraging plaasgevind het nie en kan dit nie verhoed nie. Die eersdens het ook nie by die venster uitgespring tydens die ondervraging nie. Toe hy uitgespring het, was die ondervraging lank reeds afgehandel en was die eersdens net vir 'n wyle buite sig in Nel se kantoor. (10)

Dr. Cooper het ongeveer dat Majoor de Jongh vaag is in sy verduideliking van hoe hy 'n aanwending op die eersdens sou verhoed. Die verduideliking dat die Majoor gewest het dat Nel nie aangehoedens aanrand nie en dat die Majoor sou toesien dat die eersdens nie aangerand word nie, was gesinswaag nie en word as aanvaarbaar beskou. Majoor de Jongh se getuie word as geloofwaardig aanvaar. Soos hierbo aangedui, verskil die getuie se getuie op een punt met die van landdros Lubbe; soos reeds aangedui word die getuie van Majoor de Jongh op hierdie punt aanvaar. (30)

Majoor Jali se getuie is ook aan deurtastende ondervraging

onder/...

onderwerp. Sy bewerings van aanranding op die oordele
 te New Brighton word deur die mediese getuies geleë. Die
 Hof glo Jali nie waar by of dat hy aan kolonel Van der
 Merwe vertel het van die drede wat die polisie gehad het,
 van die trane in die oordele so of en van die gryp aan
 die kruig. Dit is ondenkbaar dat 'n hof offisier van
 Kolonel Van der Merwe so statuer solets sal wil verberg.
 Jali se verdedeliking dat hy valslik op aanranding van die
 polisie in die hof aanspreeklik aan misdade erken het,
 kan nie aanvaar word nie. Soos reeds aangedui verduidelik (10
 die inligting wat die polisie uit hom sou "uitgetrag" het
 in heelwat opsigte van wat hy in die Streekhof gesê het.
 Hy het dus nie in die hof gesê wat die polisie regaans
 vir hom gesê het en te so nie. Die volgende uittreksel
 uit sy getuies (nie, 180 en 181) dui aan dat hy nie
 'n betroubare getuie is nie:

"'n Geselske van wat jy vir die landdies in die hof
 gesê het.... het werklik gebeur en ander dinge het
 nie werklik gebeur nie, dit het Serjeant Nel vir jou
 gesê en te so, is dit so? — Dit is so. (20

Wat jy vandag hier vertel is dit alles die waarheid? —
 Dit is die volle waarheid; dit is dinge wat plaas-
 gevind het.

Waarom is jy dan nou nie meer bang vir serjeant Nel nie?
 Waarom vertel jy vandag die waarheid? Waarom het jy
 vantevore nie die waarheid vertel nie? — Dit was die
 heel eerste keer vir my as 'n persoon en in die hof te
 verskyn en ek het ook gedink oor wat hy vir my gesê
 het neslik dat ek 'n swaar vennis eggenê sou word.

Ja, maar dit het twee keer gebeur, toe jy in die hof (30
 verskyn het, het jy sommige dinge vertel wat nie so is
 nie/..

nie en later toe jy jou verklaring aan Kolonel Van der Merwe maak toe vertel jy dinge wat nie so is nie omdat jy bang is vir serwant Nel? Hoekom is jy nie vandag bang vir hom nie? — Voor die landres het ek besluit om te vertel soos serwant Nel my gesê het want ek het gedink dit sou die beste plan wees. En voor Kolonel Van der Merwe? Die verklaring Dingsdag 27 — Ja ek het 'n verklaring voor hom gemaak. Sommige dinge wat jy daarin gesê het, is ook nie so nie? Hoekom het jy besluit om dinge in daardie verklaring te sê wat nie so is nie? — Ek was nie meer in die hof toe ek die volle waarheid daar gaan vertel. Waar het jy die volle waarheid vertel? — Hy het my van die landres vertel, hy het vir my gesê ek moet nie ontseel van die verklaring af wat ek gemaak het nie.....
 Aan Kolonel Van der Merwe? — Ek het hom die waarheid vertel.

.....
 is alles wat wel hierin staan die waarheid? — Daar (20 is goed wat verander is in 'n ander manier. Hoe bedoel jy? — Hier het ek gesê dat Langille voor my weggevat is en dit was toe die laast ekse wat ek hom gesien het."

Jali en die oorsake is feitlik op heterdaad betrap. Geen suggestie was ooit gemaak dat hulle die reëling nie vrywillig, spontaan reg aan die begin van konstatel Hlabeni erken het nie. Kort daarna toe serwant Nel hulle spreek, erken hulle nie meer vrywillig nie. Op bladsy 129 van my getuisknis sê Jali:-

"I admitted because I was scared. Why were you
 scared/..."

scared? — Because of the pieces of wire I had seen and also because Langile had returned with tears in his eyes."

Dit is hoogsensasieklik dat hy wrywillig aan Hlabeni sal erken en kort daarna "scared" moet wees as aan Nel te erken.

Wat hierby aansluit, is dat hy erken het wat die oorsede se verklaring aan hem voorgehou is. Hy was immers teenwoordig toe oorsede aan Hlabeni beken het en hetself ook beken. Toe hy met die oorsede se verklaring gekonfronteer is, het hy mos gewet dat die oorsede erken het. Voorts het oorsede 'n vyfde misdryf, naamlik die brandstigting by die Ben Samkaskool erken. As die oorsede se verklaring Jali dan gansop het om te erken, waarom het hy nie ook die brandstigting by die Ben Samkaskool erken nie? (10)

Op bladsy 128 van sy getuienie sê Jali:

"Did you actually sign that statement which you made to Sergeant Nel? — I was told to sign which I did."

Die verklaring is as 'n bewysstuk ingehandig. Dit is nie geteken nie. (20)

Die bewerings van dreigemente en aanrandings wat Jali vir die eerste keer tydens die nadjedse-ondersoek gemaak het, word as vals beskou.

—o00o—

BEOORDEELING VAN ARGUMENTE

Dr. Cooper voer die volgende argumente aan:

1. Sersant Nel sê dat die oorsede om 14h40 na sy kantoor teruggebring is. Enkele sekondes daarna verwyf hy die oorsede se verklaring in die aangrensende kantoor van Majoor de Jongh staan en lees, spring die oorsede by die venster uit. Majoor de Jongh sê die tyd was 14h55. Gerber sê die spring/.....

sprong om 15h00. Dr. Cooper argumenteer dat die tyd
 as sulke aanvaar moet word en dat die polisie 20 minute
 lank bezig was met die oerledene voordat hy gespring het.
 Hierdie is 'n blote afleiding wat alleen kan standhou indien
 serwant Nel op 'n herleidingsgelyk het wat dieselfde tyd
 teen as die een waarna Gerber gelyk het. Nel het nie na
 'n herleidingsgelyk nie en sy tyd is 'n skatting. Teen hierdie
 afleiding is daar die direkte getuigenis van Nel en De Jongh
 wat aantoon wat gebeur het, welke getuigenis aanvaar word.

2. Die vraag ontstaan of die oerledene gespring het en van (10)
 die polisie af weg te kom of om selfmoord te pleeg. Kaptein
 Strydom se teorie dat die oerledene probeer het om tot op
 die dak van die gebou aan die oorkant van die straat te
 spring, kan nie deur dr. Cooper aanvaar word nie. Hy
 voer aan dat ons hier te make het met 'n desperate man wat
 af van die polisie af weg wou gaan af sy lewe ingeboet het en
 van hulle af weg te kom. Dr. Cooper verwerp 'n afleiding
 dat die oerledene weg wou gaan en strafregtelike aanspreeklik-
 heid te ontduik. Die erkenning van die pleeg van 5 misdrywe
 aan serwant Nel is deur middel van engels-telers metode (20)
 verkry. Kaptein Strydom sê dat klare in twee ander reo-
 sake die liggame van die oerledene positief uitgekam het en
 dit van die persoon wat hulle bereef het. Afgesien daarvan
 dat dit hoër getuigenis is, is daar 'n regereël dat waar
 die een party oerledene is die hof bewerings teen hulle nakeurig
 moet ondersoek - Bartholme v. Estate Bridges, 1955(3)S.A. 78
 (A.A.) en ander gesydes. Die hof vind dit onaanvaarlik om
 te besluit waarom die oerledene gespring het. Die direkte
 getuigenis dat die polisie hulle nie aangerand of gedreig
 het, is nie waarê nie. Alle ander moontlike redes waarom (30)
 hy gespring het sal blote spekulasie wees. Daar is geen
 getuigenis/..

getuigenis waarvan 'n goewoelende afleiding gemaak kan word waaraan hy gesprink het nie.

3. Dr. Cooper kan nie gelyk geges word dat Nel en de Jongh as getuigenis verwey moet word en Juli s'n swaer word nie. Soos reeds aangedui is die hof se beslissing die teenoel.

4. Kommentaar is gelewer dat dit nie goewoel was vir serwant Nel en die oerledene en Juli op die vloer in sy kantoor te laat sit tydens hulle ondervraging nie. Die oerledene se uitwerking daarvan was dat hulle na hulle mees (10) opzien as noederwaardig. Voorts was gesê dat daerdat die oerledene met Juli se bekentenis gekonfronteer was deur onbehoorlike befrleiding op hulle uitgesoen is. Hierdie argumente kan geen verskil maak aan die bevinding wat die hof kragtens Artikel 16 van die Wet op Geragtelike Misdaede Onderzoek moet uitbring nie. Die bekentnisse wat die twee verdagtes aan serwant Nel gemaak het, was nie bedoel en as getuigenis teen hulle gebruik te word nie en om afgesien van die argumente geopper nie toelaatbare getuigenis gewes het nie omdat dit aan 'n polisieerwant gemaak is. (20)

5. Op sterkte van die beslissing in Minister van Polisie teen Swels, 1975(3)S.A. 590(A) voor Dr. Cooper aan dat die betrokke polisiebeampte nalatig was en dus skuldig aan 'n misdryf is. Die hof het die wedgewe van die feite soos geskets deur Nel, de Jongh en Hene swaer. Daar is 'n groot verskil tussen hierdie feite en die feite in die Swels saak. In die Swels saak is verliant:

"oor die vraag, of 'n aanleiding van al die feite,

daar 'n regsplig was en redelik op te tree."

Nog serwant Nel nóg Hajoer de Jongh kan verstaan dat die (30) oerledene binne die bestek van ongeveer 20 sekondes wat hy

buite/.....

hulle sig was by 'n venster op die vyfde verdieping
 van uitkyk. Dit sal onredelik wees om dit van hulle
 te verwag. Dit is nie die funksie van hierdie hof om
 te bepaal of die betrokke departementale opdragte
 verantwoordelik het en of daar dissiplinêre stappe teen
 hulle geneem moet word nie.

Kragtens Artikel 15(2)(d) van Wet No. 58 van 1959
 bevind die hof dus dat die dood nie vereensel is deur
 'n handeling of verrigting wat 'n misdryf aan die kant van iemand
 insluit of uitmaak nie.

GEDATEER te PORT ELIZABETH op hede die 1ste dag van
 OKTOBER 1978.

J.A. GOMBERG

ADJ. HOOFREGTER.

SERTIFIKAAT.

Ek, die ondertekende, sertifiseer hiermee dat die voornamende
 afgaande 'n ware en juiste oorskrif is van die oorspronklike
 getuenis wat deur 'n reguise opvangtstel opgeneem is in:

DE KERSTELIKE WABOORRENDERINGS

LEUKIE TABATA.

(Nr. 204/78)

Kantoor
 Oorskrifster

LEUKIE TABATA.

—0000—

Collection Number: AD2021

Collection Name: Security trials, Court records, 1958-1982

PUBLISHER:

Publisher: Historical Papers Research Archive, University of the Witwatersrand, Johannesburg, South Africa

Location: Johannesburg

©2017

LEGAL NOTICES:

Copyright Notice: All materials on the Historical Papers website are protected by South African copyright law and may not be reproduced, distributed, transmitted, displayed, or otherwise published in any format, without the prior written permission of the copyright owner.

Disclaimer and Terms of Use: Provided that you maintain all copyright and other notices contained therein, you may download material (one machine readable copy and one print copy per page) for your personal and/or educational non-commercial use only.

This collection forms part of the archive of the South African Institute of Race Relations (SAIRR), held at the Historical Papers Research Archive, University of the Witwatersrand, Johannesburg, South Africa.